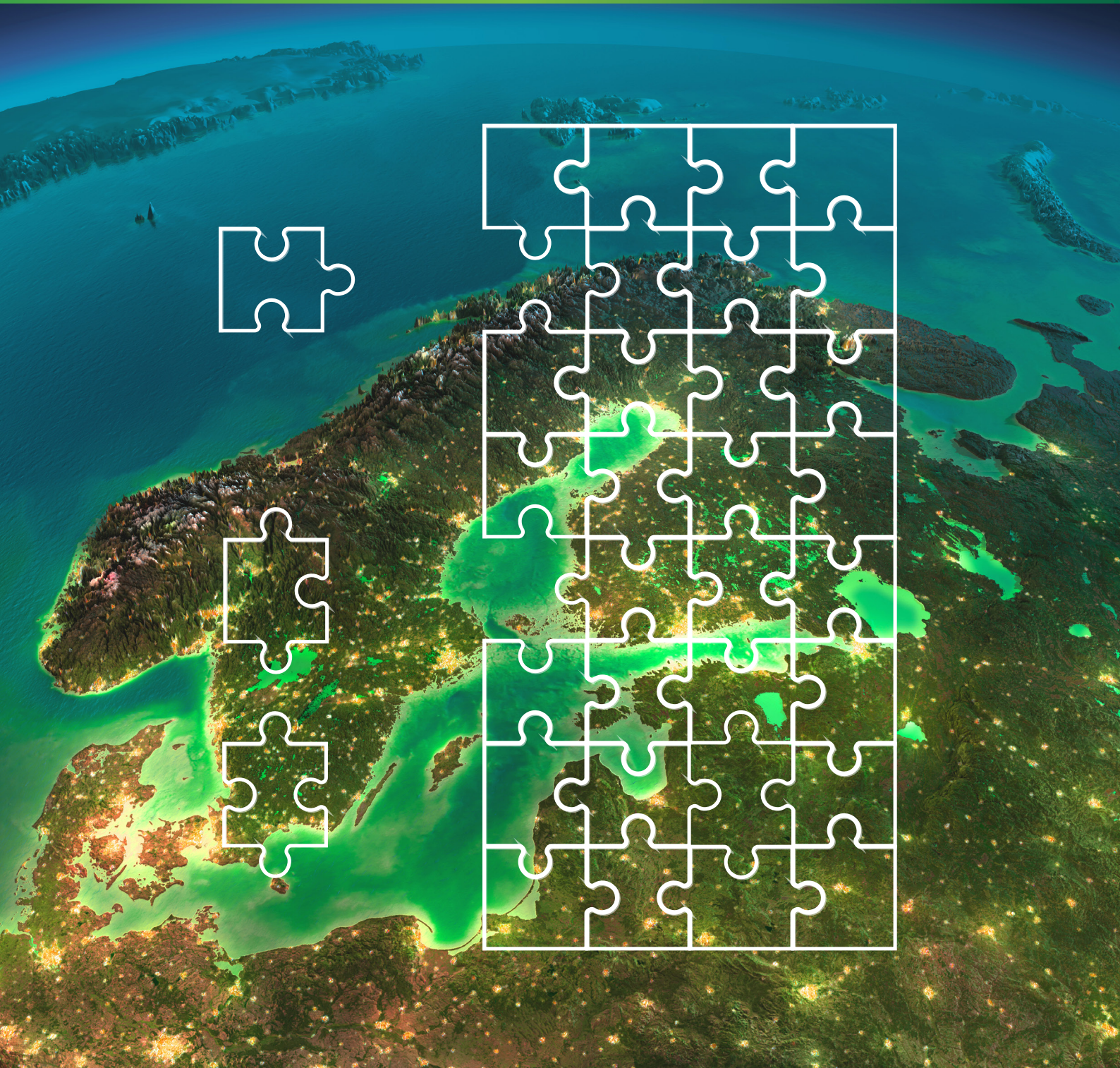

Klimat pusslet

Transportföretagens förslag för en hållbar omställning

TRANSPORTFÖRETAGEN

Regeringen har nyligen presenterat sin klimathandlingsplan. Det är en viktig styråra för de kommande årens arbete med att minska Sveriges växthusgasutsläpp i linje med uppsatta mål.

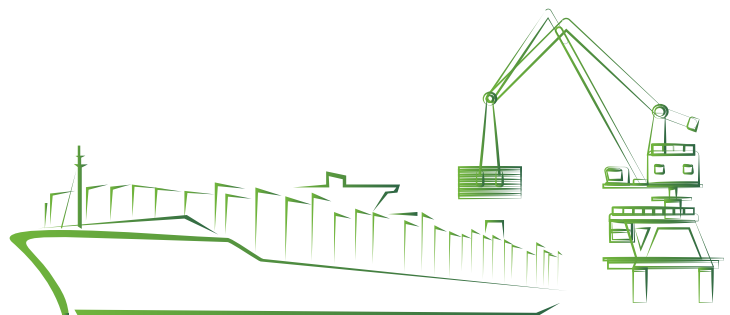
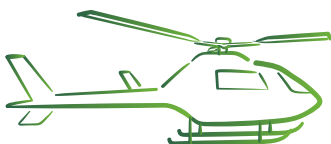
Transportföretagen har varit mycket aktiv i den lite drygt två år långa processen att ta fram planen. Vi har utarbetat förslag och tagit fram rapporter som vi anser vara viktiga, effektiva och relevanta. Denna rapport behandlar ett urval av det som Transportföretagen spelat in under processen.

Vi gör inte anspråk att presentera en heltäckande lista på förslag. Vi presenterar ett antal pusselbitar som måste passa ihop för att vår sektor ska få förutsättningar att klara vår omställning med bibehållen konkurrenskraft, fortsatt lönsamhet och ekonomisk tillväxt.

Transportföretagens medlemmar värnar hållbarhet ur alla dess aspekter – social, ekologisk och ekonomisk.

Regeringens klimathandlingsplan är inte en slutpunkt. Transportsektorns omställning har sedan länge påbörjats och nu blickar vi framåt hur vår sektor ska vara lika viktig också i ett klimatneutralt Sverige år 2045. Dit vill vi. Dit ska vi.

Marcus Dahlsten, vd Transportföretagen

Klimatutmaningen kräver lönsamma företag

Transportföretagen välkomnar att regeringens klimathandlingsplan anger att transportsektorns omställning ska gå hand i hand med ett växande och konkurrenskraftigt näringsliv.

Transporter av gods och personer är en grundförutsättning för tillväxt, välfärd, kompetensförsörjning och möten mellan människor. Ekonomisk utveckling och en växande befolkning leder till ökade transporter över allt större avstånd.

Transporter och resor berikar våra liv och gör att vi kan ha en fungerande vardag. Kopplingen mellan transporter och ekonomisk utveckling är en grundläggande förutsättning. För att skapa tillräckliga resurser för den omfattande omställningen i samhället behövs ett växande och konkurrenskraftigt näringsliv och en lönsam och växande transportsektor.

EU:s klimatpolitik ritar om kartan

Koldioxidutsläpp känner inga nationsgränser. Klimatutmaningen är global och där är FN:s arbete, genom bland annat IPCC och de årligen återkommande COP-mötena, av yttersta vikt.

Klimatpolitiken måste alltid sträva efter att förslag och åtgärder ska ge största möjliga minskning av klimatgasutsläpp till minsta möjliga samhälls-ekonomiska kostnad. Gemensamma åtgärder på global och europeisk nivå är därför att föredra framför nationella.

Svensk klimatpolitik har under lång tid varit inriktad på att "gå före" men omvärlden har kommit i kapp. EU har en ambitiös klimatpolitik med tuffa klimatmål och har tagit den globala ledartröjan i klimatarbetet.

EU:s Fit for 55-paket innebär att Sverige ingår i ett större ramverk som kommer att generera betydligt större utsläppsminskningar än vad vi hade klarat av på egen hand. Sverige har en möjlighet att, inom denna ram, visa upp för omvärlden åtgärder och styrmedel som är attraktiva och

effektiva – exempelvis genom en snabb introduktion av ny teknik, innovationer och smarta transportlösningar.

Transportföretagen välkomnar att regeringen ska genomföra en översyn av Sveriges klimatmål för att vi ska uppfylla vårt ansvar, samtidigt som Sveriges och vår sektors konkurrenskraft bibehålls. Företag behöver långsiktiga och stabila villkor för sina investeringsbeslut. Detta är särskilt viktigt att ha i åtanke när branscher står inför en omfattande omställning.

Sverige ska vara koldioxidneutralt år 2045. Det innebär att alla samhällssektorer har ett ansvar att göra sin del. För transportsektorn är det ett ansvar vi vill ha, men en utmaning som vi redan har tagit oss an.

Många pusselbitar måste passa ihop

Utsläppen från transportsektorn har minskat med hela 30 procent sedan 2010, samtidigt som transportererna ökar och fordonen blivit fler. Effektivare förbränningsmotorer med kontinuerligt lägre bränsleförbrukning, ökad användning av hållbara biodrivmedel och elektrifiering är hittills de främsta förklaringarna till minskningarna. Men utsläppen behöver fortsätta minska.

En fortsatt och snabb elektrifiering är centralt och det viktigaste teknikskiftet för energieffektivisering och minskade utsläpp. Men det krävs också insatser på fler områden för att nå framgång.

Det är många viktiga pusselbitar som måste passa ihop och komma på rätt plats – allt från infrastruktur, energiförsörjning, elektrifiering, styrmedel, hållbara drivmedel till konkurrenskraftigt pris

och fortsatt teknikutveckling. Kompetensförsörjning är ytterligare en nyckelfråga som är en egen pusselbit men som också går in i flertalet av de ovan nämnda områdena.

I denna rapport tar vi upp sex områden med pusselbitar och konkreta förslag.

Styrmedel

Ekonomiska styrmedel, som skatter och avgifter, har en roll när det gäller att minska externa effekter/kostnader från trafiksystemet, såsom klimatutsläpp. Idag finns det dock ett lapp-täcke av olika styrmedel och en otydlighet om styrmedlen är fiskala eller styrande.

Styrmedel som endast syftar till att minska mobilitet, tillgänglighet, tillväxt och välbefinnande gynnar ingen, framför allt inte klimatet. Styrmedel bör vara teknikneutrala och så generella som möjligt. När de inte längre fyller sin funktion bör de avskaffas.

EU:s nya klimatpolitik har skapat ett behov av en total översyn av nationella styrmedel för transportsektorn.

Det kommande utsläppshandelssystemet för transporter och byggnader (ETS2) och ett eventuellt nationellt handelssystem för de resterande sektorerna inom EU:s ansvarsfördelningsförordning, ESR bör skapa ett enhetligt pris på koldioxid för så många delsektorer som möjligt. Det finns en betydande risk för dubbelstyrning om inte befintliga nationella styrmedel samtidigt tas bort. I första hand gäller det koldioxidskatten.

Transportföretagens förslag

- Utred och inför ett nytt skattesystem för framtidens tysta och utsläppsfria vägtrafik och transporter
- Gör en total översyn av befintliga nationella styrmedel utifrån EU:s Fit for 55-paket
- Ersätt koldioxidskatten med ett europeiskt och nationellt utsläppshandelssystem
- Sänk energiskatten på el
- Slop flygskatten och se över flygets totala ekonomi och kostnader för flygets omställning

Elektrifieringen av transportsektorn måste snabbas på. Det är därför inte rimligt att beskatta användningen av en i stort sett fossilfri energibäare på det sätt som görs idag. En sänkt eller borttagen elskatt bör genomföras inom en bred översyn av transportbeskattningen.

Flygskatten har ingen klimatstyrande effekt och bör slopas så snart som möjligt.

Kontakt:

Mårten Bergman, transportekonom, 08 762 72 13, marten.bergman@transportforetagen.se

Elektrifiering

Transportföretagen har sedan länge identifierat att elektrifieringen av transportsektorn är det främsta verktyget för omställningen och att nå klimatmålen. Utöver fordon och farkoster måste lastbilsdepåer, hamnar, rastplatser och flygplatser elektrifieras.

Utmaningarna är betydande. Det krävs mycket stora statliga investeringar och en betalningsvilja från transportköparna. Laddinfrastrukturen för tung trafik måste komma på plats. Investeringsstöden för laddare behöver gälla alla laddningsslag (publik, semipublik, privat). Möjligheten till skattebefrielse för fordonsladdning i depå bör ses över skyndsamt.

För att kunna uppföra laddare för elfordon är företagare tvungna att gå igenom en djungel av kontakter med myndigheter, elnätsbolag, kommuner, domstolar och så vidare. En myndighet bör agera som ”single point of entry” och erbjuda råd och vägledning samt hantera ansökningar om samtliga stöd. För att skynda på utbyggnaden av laddning måste också tillståndstiderna och nätbolagens hantering kortas betydligt. Transparensen i ansökningsprocessen måste förbättras och hanteringen mellan Sveriges cirka 190 nätbolag standardiseras på ett bättre sätt än idag.

Ett av de främsta hindren mot en ökad elektrifiering av tunga transporter är kapaciteten i elnäten.

Transportföretagens förslag

- Förstärk stöden till laddning för tunga fordon
- Utse en nationellt samordnade myndighet för stöd till ladd- och vätgasinfrastruktur
- Ge en myndighet i uppdrag att samordna utbyggnaden av lokala och regionala elnät till depåer och destinationer.
- Sätt nationellt mål för genomsnittstid av utbyggnad i lokala nät
- Inför ett investeringsstöd till elanslutning för fartyg i hamn

Redan idag råder kapacitetsbrist i delar av landet. Betydande satsningar behövs på samordning och tempoökning i utbyggnaden av lokala och regionala elnät.

För hamnarna är effektbehoven mycket stora. Redan år 2030 uppskattas behovet för svenska hamnar till 440–460 MW vilket kräver en tredubbling av befintlig kapacitet i elnätet. Och detta avser bara för elektrifiering av godshandlingen och landström för handelsfartyg. Framtida planer på elektrifiering av fartyg och landström för kryssningsfartyg räknas inte in, eller de lastbilar som hämtar och lämnar gods i hamnarna.

Foto: DB Schenker

Kontakt:

Love Hansson, näringspolitisk expert, 08 762 74 69, love.hansson@transportforetagen.se

Hållbara drivmedel

Även om elektrifieringen är avgörande kommer en bred palett av fossilfria drivmedel vara en viktig pusselbit under många år framöver. Av drygt 86 000 tunga lastbilar är under en procent elektriska i dagsläget.

Det tar tid att ställa om. Även vid fordonsindustrins högscenariot för nyregistreringar av lastbilar 2030 (50 procent elektriska) kommer tusentals lastbilar på svenska vägar ha en förbränningsmotor. Vi behöver därför en mångfald av alternativa drivmedel – biogas, vätgas, elektrobränslen och biodrivmedel – under överskådlig framtid för att minska utsläppen från vägtransportsektorn.

Sverige kommer sannolikt behöva en stabil och långsiktigt hållbar reduktionsplikt för att möta EU:s förnybarhetsdirektiv och klara Sveriges beting inom ESR. En ny reduktionsplikt måste ta hänsyn till ett realistiskt utbud av biodrivmedel, elektrifieringstakten, koldioxidbeskattning och kommande handelssystem för utsläppsrätter samt ligga i linje med övriga EU-länder. Regeringens klimathandlingsplan beskriver en fokusförändring från höga inblandningsnivåer till att bredda pliktens omfattning, vilket är välkommet och något Transportföretagen efterfrågar.

Transportföretagens förslag

- Skattebefria biogasen
- Utveckla en konkurrenskraftig reduktionsplikt utifrån kraven i EU:s förnybarhetsdirektiv
- Ställ krav på fossilfritt flygbränsle för statens tjänsteresor och för flyglinjer med trafikplikt
- Stötta aktörer som utvecklar produktion av fossilfria flyg- och sjöfartsbränslen

Sverige måste också ha fungerande och effektiva flygförbindelser med vår omvärld. Vi har goda möjligheter att fortsätta leda flygets globala omställning. För att lyckas krävs att talet om flygskam och en negativ inställning till flyget som transportslag inte tillåts påverka de beslut som fattas.

Redan idag flyger svenska flygbolag med biodrivmedel och Sverige är på god väg att bli ett föregångsland när det gäller utveckling, produktion och förhoppningsvis också introduktion av elflyg och flyg med andra fossilfria bränslen.

Foto: Heart Aerospace

Kontakt:

Mårten Bergman, transportekonom, 08 762 72 13, marten.bergman@transportforetagen.se

Transportinfrastruktur

Transporter av alla slag är grunden för tillväxt, handel och jobbtillfällen. Utan en stabil ekonomisk tillväxt försvagas möjligheten till en fungerande klimatomställning. Transporter behöver därför komma fram, i tid och på ett effektivt sätt, oavsett om de går på land, till sjöss eller i luften. Idag är det inte så.

Behovet av transporter ökar fortlöpande men transportinfrastrukturen i Sverige har sedan länge kapacitetsbrister och ett eftersatt underhåll.

Satsningarna på den befintliga infrastrukturen behöver öka kraftigt för att säkerställa ett fortsatt välfungerande samhälle. Underhållsskulden på både väg- och järnvägsnät är betydande.

Enligt Transportföretagens väganalys ”Våra vägar” var skulden år 2022 16,5 miljarder kronor på det statliga vägnätet. Om inte ytterligare medel tillförs kommer den att öka till 42 miljarder kronor år 2032.

Nybyggnationerna och kapacitetsförstärkningarna som krävs ska utföras på bästa och mest effektiva sätt – inte minst från klimatsynpunkt men även kostnads- och tidseffektivt.

Transportföretagens förslag

- Långsiktigt finansierad underhållsplan för infrastrukturen som halverar underhållsskulden till 2030
- Bygg bort flaskhalsar och kapacitetsbrister i väg- och järnvägssystemet
- Bygg ut anslutning av kollektivtrafik till flygplatser
- Öka tempot för uppgradering av infrastruktur som klarar 74 tons lastbilar
- Förbered det svenska undre luftrummet för drönartrafik

Ska klimatomställningen fungera måste det finnas en välunderhållen och effektiv transportinfrastruktur. Ett transporteffektivt och utsläppsnålt transportsystem ska vara målet för infrastrukturpolitiken. Infrastrukturen måste möjliggöra effektivare och mer transporter men med lägre utsläpp.

Kontakt:

Anders Josephsson, näringspolitisk expert, 08 762 71 72, anders.josephsson@transportforetagen.se

Fordon

Transportsektorn är mitt uppe i en snabb förändringsprocess – ett transportskifte.

Redan idag är mer än varannan ny personbil som säljs laddbar. Även på bussidan sker det en snabb utveckling mot elektrifierade fordon i stadstrafiken, men gällande turistbussar går utvecklingen långsammare. Det saknas både lämpliga fordon och laddinfrastruktur. Befintlig kollektivtrafik kan också användas effektivare genom smartare trafiklösningar.

Självkörande, tysta och elektrifierade fordon som drönare och lätta lastbilar möjliggör utökad trafiknattetid i stadskärnor och andra tätbefolkade områden. Det kommer i sin tur innebära att efterfrågan på leveranser på andra tider än dagtid ökar och att användningen av befintlig infrastruktur effektiviseras.

Utsläppsfria transporter ger en mer hälsosam arbetsmiljö och möjlighet att lasta av och på inne i byggnader, vilket i sin tur kräver anpassning av både arbetssätt och byggnader.

För att detta ska fungera behöver utsläppsfria fordon inom alla trafikslag snabbt bli konkurrenskraftiga. En elektrisk lastbil är 2–3 gånger så dyr som en dieseldriven och det är svårt att klara för en lågmarginalbransch som åkerinäringen. Därför behövs ett investeringsstöd under tiden det tar för

Transportföretagens förslag

- Säkerställ ett effektivt investeringsstöd för tunga eldrivna lastbilar
- Inför en klimatpremie för fossilfria fartyg
- Förläng investeringsstödet för lätta ellastbilar till 2027
- Tillåt upp till 4,25 ton på B-körkort för fordon som drivs på el, vätgas eller biogas
- Satsa på kapacitetsstarka bussystem (BRT) i kollektivtrafiken
- Fortsätt implementeringen av vägnät för 34,5 meters lastbilar

marknaden för tunga lastbilar att etablera sig. Stödet i Klimatpremien för tunga eldrivna lastbilar bör sättas till EU:s maximalt tillåtna nivå under denna fas.

Tyngre fordon kan också utvecklas till att användas mer flexibelt. Ett effektivt sätt är möjligheten att transportera med längre men färre lastbilar. Det förbättrar produktivitet, trafiksäkerhet och miljön på samma gång.

Foto: Vädermotet Göteborg, Circle K

Kontakt:

Anders Josephsson, näringspolitisk expert, 08 762 71 72, anders.josephsson@transportforetagen.se

Kompetensförsörjning

Frågor som berör kompetensförsörjning är ständigt aktuella för transportsektorn. Den gröna omställningen och det ökande behovet av transporter ger också avtryck på vikten av en fungerande kompetensförsörjning.

Antalet anställda i transportnäringen förväntas öka med minst 25 000 förvärvsarbetande fram till 2035. Det är inte bara antalet personer som behövs som är en utmaning, utan kraven på kompetens förändras i takt med teknikutvecklingen.

Dagens utbildningssystem går inte i takt med transportbranschens rekryteringsbehov. Alltför få med passande kompetens kommer ut på arbetsmarknaden. Av de cirka 10 000 personer per år som behövs täcks enbart 60 procent, trots att söktrycket till transportrelaterade gymnasieutbildningar ökar. Därför behöver ännu fler unga välja denna bransch som karriärväg. Gymnasieskolan förväntas inte kunna tillfredsställa transportsektorns efterfrågan på personal under överskådlig framtid. Därför måste vuxenutbildningen utvecklas – såväl sett till kvantitet som kvalitet.

Transportföretagens förslag

- *Kvantitativt anpassa utbildningsutbudet efter transportsektorns behov av kompetens*
- *Modernisera innehållet och stärk kvaliteten i utbildningarna för att matcha den snabba tekniska utvecklingen*
- *Utveckla både gymnasie- och vuxenutbildningen för säkrad kompetensförsörjning*

Teknikskiftet och klimatomställningen gör att utbildningarna, både till innehåll och omfång, måste planeras på ett annat sätt. Det krävs en tidig och fortlöpande dialog med branschen så att transportsektorns behov av kompetens kan tillfredsställas. Det finns ett behov av både reformer och ökade resurser, men framför allt långsiktighet och fingertoppskänsla.

Utan kompetenta medarbetare blir det svårt att ställa om på det sätt som transportbranschen både kan och vill.

Kontakt:

Caj Luoma, chef kompetensförsörjning, 08 762 71 56, caj.luoma@transportforetagen.se

Rapporter, remisser och inspel till arbetet med den klimatpolitiska handlingsplanen

- Rapporten "Klimathandlingsplan för framtiden - Transportföretagens förslag till den klimatpolitiska handlingsplanen" (2023-12-05)
- Transportföretagens inspel med anledning av utredningen "Sveriges klimatstrategi: 46 förslag för klimatomställningen i ljuset av Fit for 55" (2023-10-30)
- Transportföretagens inspel till Klimat- och näringslivsdepartement "Fem förslag som leder till transportsektorns omställning" (2023-06-30)
- Transportföretagen Flyg: "Faktaunderlag om flyget och om flygets hållbarhetsarbete" (2023-04-04)
- Transportföretagen Flyg: "Inspel till klimathandlingsplanen" (2023-04-18)
- Transportföretagens rapport "Eleffektbehoven för Sveriges hamnar år 2030" (Maj 2023)
- Rapporten "Vägen till fossilfri fordonstrafik", författad av Per Kågeson på uppdrag av Transportföretagen (Februari 2023)
- Transportföretagens Hållbarhetsrapport 2023
- Transportföretagens remissyttrande över promemorian "Näringslivets klimatomställning (PM2022:10)" (2022-12-15)
- Transportföretagens remissyttrande över Trafikanalys rapport "Förslag som leder till transportsektorns klimatomställning" (2022-12-15)
- "Transportföretagens näringspolitiska program - Principer och förslag för morgondagens transporter" (November 2022)
- Transportföretagens inspel till Trafikanalys "Styrmedelsförslag inför kommande klimatpolitisk handlingsplan" (2022-03-11)

Dessa och mycket mer hittar du på vår hemsida
via QR-koden:

Transportföretagen är transportnäringens bransch- och arbetsgivarorganisation inom Svenskt Näringsliv. Vi finns över hela landet för att stötta våra medlemsföretag i juridiska, kompetens- och branschspecifika frågor.

Hos oss ryms sju förbund inom transporter på väg, i luften, till sjöss och på rälsen. I våra 9 200 medlemsföretag finns över 200 000 anställda. Det gör oss till den naturliga samlingspunkten för transportnäringen i Sverige.

Januari 2024

Transportföretagen

Box 5384, 102 49 Stockholm, **Besöksadress** Storgatan 19, Tel 08 762 71 00
naringspolitik@transportforetagen.se, transportforetagen.se

TRANSPORTFÖRETAGEN